

Inhoud

Proloog. Ik wil de waarheid!	7
1 Ik doe het nog één keer	11
Deel 1	17
2 Ik ben een Zuid-Molukse	19
3 11 juni 1977, 05.00 uur	24
4 Moeilijk, moeilijk, moeilijk	27
5 De autopsierapporten	30
6 De strijd gaat door	36
7 De advocaat	40
8 Gebroken eenheid	45
9 Het is het lot van onze gemeenschap	50
10 Schikken?	55
11 Iedereen was erbij. Niemand was erbij	61
12 Dromedaris op de Dam	68
13 Achter gesloten deuren	75
Deel 2	79
14 Ik zie dat u emotioneel bent	81
15 Je moet een boek een keer kunnen sluiten	87
16 Yes, we did it!	92
Deel 3	95
17 Onderzoeksplicht	97
18 Samenkomst	100

19	Raak	102
20	Schiet hem neer, die vent	108
21	Wist ik het nog maar!	113
22	Mariniers zijn een soort familie	116
23	Op gewonden mag je niet schieten	124
24	Nu weten we het	128
25	Dat spraakgebruik is bij ons niet gevallen	134
26	Mama, mama	139
27	Oei	142
28	Eindvonnis	145
29	Had jij ooit gedacht zo ver te komen?	148

Deel 4		151
30	Ik word zelf aangeklaagd	153
31	De traumachirurg	162
32	De stemdeskundige	167
33	De natuurkundige	173
34	Ook een gewonde kaper kan een gevaar vormen	176
35	De partij die de sympathie heeft	179
36	Nooit meer daders?	184

Woord van dank		189
-----------------------	--	-----

Proloog.

Ik wil de waarheid!

Het was vrijdag 4 november 2016. Ik had de namen van de nabestaanden die in ieder geval in de rechtszaal moesten worden toegelaten de week ervoor aan de rechtbank doorgegeven. Op mijn lijstje stonden mijn cliënten bovenaan: de moeder van Max en twee broers van Hansina. En dan de rest van de familie van Max en Hansina. Zo'n zestig mensen in totaal.

Toen ik die ochtend rond halfnegen in het Paleis van Justitie aan de Prins Clauslaan in Den Haag kwam, stond de grote hal voor zaal H2 vol mensen. Er waren heel veel meer Molukkers dan op mijn lijstje stonden. Ook leden van de Molukse motorclub Satudarah waren gekomen. Verder een enkele gegijzelde van toen, journalisten en studenten.

Zoals altijd als ik in die hal van de rechtbank aankwam, voelde ik de adrenaline door me heen gaan, de strijd lust kwam op. Ik was er klaar voor.

'De zaak Siahaja en Uktolseja tegen de Staat der Nederlanden!' riep de bode. Iedereen drong zich naar de deur van de rechtszaal. De bode stond met mijn lijstje in zijn hand bij de ingang: 'Jij wel, jij niet, jij wel, jij niet.' Verder bepaalde het aantal stoelen in de zaal hoeveel mensen erin mochten. Langs de zijkant staan is in de rechtbank niet toegestaan, dat zou de orde aantasten. Degenen die er niet in mochten, moesten naar een andere zaal, daar konden ze de zitting via een videoscherm volgen.

Toen iedereen een plek had gevonden werd het lawaai

geroezemoes, tot ook dat verstomde en het stil werd in de rechtszaal. De camera's draaiden.

'Dames en heren, gaat u allen staan.'

'De rechtbank!' riep de bode.

De rechters van de meervoudige kamer kwamen binnen.

'Neemt u plaats,' zei de voorzitter. 'Vandaag behandelen we de civiele zaken van mevrouw Siahaja-Papilaja en de heren Uktolseja tegen de Staat der Nederlanden betreffende de treinkaping bij De Punt in 1977.'

Daar zat ik dan. Ik was blij dit te hebben bereikt. Het was niet eenvoudig geweest om van de treinkaping in 1977 te belanden in de rechtszaal, ruim negenendertig jaar later. Mijn cliënten zaten naast me. Maar er waren meer kapers geweest dan de nabestaanden van deze twee families. En er was ook nog een grote Molukse achterban. Het had niet veel gescheeld of de zaak was geklapt omdat ze het niet eens waren geworden over de aanpak: kon de zaak die veel meer Molukkers raakte wel namens twee Molukse families gevoerd worden?

Ik had ze ook niet echt aan de hand kunnen nemen. Ik wist zelf namelijk niet precies waar ik aan begon. Het enige wat ik wist was dat er veel niet duidelijk was in de hele treinkapingszaak en dat op zichzelf vereiste al opheldering. Er waren tenslotte veel doden gevallen. In hoeverre de rechtbank daarin zou meegaan, had ik mijn cliënten niet kunnen zeggen. De zitting van vandaag zou zomaar eens de eerste en laatste zitting kunnen zijn. Maar we zaten er en dat telde nu. Drie jaar onderzoek en voorbereiding waren eraan voorafgegaan.

'Ik richt me eerst tot u, mevrouw Siahaja-Papilaja,' zei de voorzitter. 'Wat verwacht u van deze rechtszaak?' Ik vond

het een eerlijke vraag. Ik had dit een rechter nog nooit horen vragen. De vraag bood openingen, openingen voor antwoorden.

Mevrouw Siahaja-Papilaja was de vorige dag al naar Den Haag gekomen. Met haar zesentachtig jaar kon ze die reis vanuit Bovensmilde in Drenthe niet nog voor aanvang van de zitting om halftien maken. Ze had haar jas aangehouden. Uit een plastic bekertje dronk ze warm water. Sinds ze in Nederland was, had ze het altijd koud gehad. Ze keek de rechters aan en kwam naar voren in haar rolstoel. *'Beta tuntut kebenaran!'* riep ze. 'Ik wil de waarheid!'

'Ik richt me tot u met dezelfde vraag,' vervolgde de voorzitter terwijl hij zich naar de rechterkant van de zaal draaide. Daar zaten de ambtenaren van de staat, het ministerie van Veiligheid en Justitie en het ministerie van Defensie. De staat zit meestal rechts ten opzichte van de rechters en wij links. Ik weet niet waarom dat zo is, maar ik heb zelden anders meegemaakt.

Iedereen die zich in de rechtszaal schaart aan de zijde van de staat zit dan weer naast of achter zijn advocaten. Zo wordt de zaal verdeeld in twee helften. Voor en tegen. Dat is geen regel, dat gaat vanzelf zo. In deze zaak was het anders omdat er zoveel Molukkers waren. Er was maar één rijtje met de ambtenaren van justitie en defensie, daarvoor zaten hun advocaten en daarachter meteen de Molukkers.

'Eh ja, eh, ook wij willen dat de waarheid op tafel komt,' antwoordde de voorzitter van de commissie die twee jaar eerder het archiefonderzoek in opdracht van de staat had uitgevoerd. Het was een vreemd antwoord, want dat archiefonderzoek was bedoeld geweest om alle feiten over de gewelddadige beëindiging van de treinkaping boven water te krijgen. Was er dan nóg een waarheid?

De advocaat van de staat, Bert-Jan Houtzagers, greep snel in: 'Alles wat er is gebeurd staat al in het archiefonderzoek. Dát is het standpunt van de staat. De bevrijdingsactie was rechtmatig. Er is geen onrechtmatig geweld gebruikt.'

1 Ik doe het nog één keer

Maandagochtend 7 januari 2013, iets voor halftien, kreeg ik een email van een journalist. 'Als onderzoeksjournalist doe ik sinds bijna twee jaar onderzoek naar de bevrijdingsactie door mariniers van de bij De Punt te Drenthe door Molukse jongeren gekaapte trein.' Hij deed zijn onderzoek samen met ex-kaper Junus Ririmasse. Ririmasse was zwaargewond uit de trein gehaald maar had het wel overleefd. Samen hadden ze een reconstructie van de beëindiging van de treinkaping gemaakt. Hun conclusie: het toegepaste geweld kon niet anders dan het doden van alle kapers ten doel hebben gehad.

'Stel dat de overheid nog aansprakelijk gesteld kan worden, bent u dan bereid de nabestaanden hierin bij te staan?' vroeg de onderzoeksjournalist me.

Ik hapte niet meteen toe. Ik wilde voorkomen dat ik de indruk zou wekken dat het een eenvoudige zaak was. Dat ik dit wel even voor hen zou regelen.

Maar ik wist meteen dat ik de zaak wilde doen. Niet alleen omdat het over militair geweld ging, ik deed het ook uit afkeer van leugens. Dat er bij gewapende acties doden vallen, kan ik begrijpen. Dat militairen onder zware omstandigheden opereren die soms het verschil tussen leven en dood maken ook. Maar dat mensen veertig jaar aan het lijntje worden gehouden over de precieze toedracht, daar heb ik grote moeite mee. En precies dat was er gebeurd bij de families van de Molukse kapers.

Oneerlijkheid leidt tot ongelijkheid. Door de waarheid

achter te houden wordt slachtoffers de mogelijkheid ontnomen zich te verzetten, hun rechten te claimen, erkend te worden. Het dwingt hen in hun slachtofferrol te blijven.

Ik wil mensen bijstaan in hun strijd voor de waarheid. Dat heeft te maken met mijn liefde voor strijd, vanuit de gedachte dat die gerechtigdheid oplevert. Op de middelbare school ontdekte ik voor het eerst dat er een systeem was om recht te doen. Ik zat in dezelfde klas als mijn broer. Ons verschil in cijfers zat er vooral in dat ik hard werkte, hij spande zich niet erg in en was blijven zitten. Zo kwamen we in dezelfde eindexamenklas. Voor het mondeling Engels kon je niet leren. Mijn broer was evident veel beter in Engels dan ik, maar tot mijn stomme verbazing kwam hij het klaslokaal uit met een onvoldoende. Ik kreeg een voldoende. Dit was voor mij het bewijs dat de leraren de hardwerkende meisjes beter beloonden dan de luie jongens die nooit belangstelling voor hun lessen hadden getoond. Ik vond het oneerlijk en wilde iets doen. Ik kwam erachter dat er een onderwijsinspectie bestond. Dat leek me de geëigende weg. Het bleef bij een gedreven gedachte in mijn hoofd, omdat ik het gevoel had dat ik er alleen in zou staan, dat mijn broer en ouders er niets voor zouden voelen. Maar de euforie dat ik iets kon ondernemen, dat er regels bestaan en controle op de naleving daarvan, ben ik nooit vergeten.

In de rechtszaal kan ik die strijd om gerechtigheid voeren. In een procedure – mits die voldragen is – luisteren partijen en de rechters naar elkaar. Ik krijg de gelegenheid om te spreken. Ik was van vroeger gewend mijn best te moeten doen om een zin af te kunnen maken. Thuis hadden we discussies aan tafel waarin ik vaak halverwege werd onderbroken. Ik heb er het gevoel aan overgehouden dat er zelden echt werd geluisterd. In de rechtszaal heb ik mijn eigen toegewezen tijd. ‘Mr Zegveld?’ Dan is het mijn

beurt. Als de wederpartij iets zegt kan ik daarop reageren. De rechters wegen de argumenten. De rechtszaal beantwoordt mijn behoefte aan eerlijkheid. Ik sta weliswaar in toga, maar dat neemt niet weg dat ik er ook sta als mijzelf. Misschien dat ik er vooral sta als Liesbeth Zegveld. Ik wijd me aan de zaak zonder een rol te spelen.

Waar de leugens in deze zaak uit bestonden wist ik niet. Zelfs niet of er überhaupt was gelogen. Maar mijn gevoel zei me dat wanneer mensen na zoveel jaar nog met zulke grote vragen zaten, er iets niet klopte. De nabestaanden van de kapers waren sinds 1977 niets opgeschoten. Het was bij toeval geweest dat archiefstukken in de handen van een journalist waren gekomen; een onoplettende archivaris van het Drents Archief had ze nietsvermoedend aan hem gegeven.

Instinctief voelde ik dat de Molukse zaak veel van me zou vragen. Jaren van strijd. Wilde ik dat? Kon ik dat? Ten koste van wat zou dat gaan? Mijn eerste grote zaak ging over Srebrenica. Toen ik aan die zaak begon was ik tweeëndertig, net twee jaar advocaat en had ik geen kinderen. Aan het einde van de zaak was ik vierenvertig en had ik twee dochters. Al die jaren was Srebrenica er geweest. Op kantoor. Thuis. Ik was niet meer dezelfde persoon. Toen had ik geen idee waar ik aan begon, ik deed het gewoon. Dat 'gewoon' verlies je een beetje naarmate je ouder wordt. Kon ik dat nog wel, het gewoon proberen?

Toen ik de Srebrenica-zaak aannam was ik niet bezig met de vraag of we zouden winnen of verliezen. Ik had nog nooit iets gewonnen. Niemand wist wie ik was. Ik leek ongevaarlijk. Iedere stap voorwaarts was een succes. Maar nu was ik ouder, bekender. En misschien daardoor ook voorzichtiger.

Welke feiten waren hard? Welke feiten waren er überhaupt niet? Zouden we het bewijs kunnen leveren? De zaak was ook nog eens verjaard. Sinds de kaping waren bijna veertig jaar verstreken. Er bestond een kleine kans dat de rechter die verjaring zou verwerpen. Maar anders zouden we al na de eerste zitting struikelen.

Het is eigen aan het vak van advocaat dat je soms verliest. Als je daar niet tegen kunt, moet je dit vak niet kiezen. Dan kun je beter rechter worden. Maar verliezen is gemakkelijker als je vijftig zaken draait. Dan is het gewicht van iedere opzichzelfstaande zaak niet zo groot. Als je maar een handvol zaken doet, zoals ik, die ieder veel tijd nemen, en die over leven en dood gaan, weegt iedere zaak zwaar. Ik geloof in ieder van mijn zaken. Ik geloof in de rechtvaardigheid ervan. Ik geloof dat ze goed zijn en dat ze zich daarmee onderscheiden van niet goede of minder goede zaken. Dat geloof heeft geleid tot winnen. Maar ik heb ook verloren. Als je ergens in gelooft dan komt verliezen extra hard aan.

Het ding met geloof is alleen: je blijft het volgen, of het volgt jou. Je komt er niet snel van los. Maar dat is goed. Het geeft me een richtsnoer. Het bakent het gebied af waarbinnen ik werk. Het is altijd meteen duidelijk welke zaken wel en niet bij me passen, welke ik wel en niet wil doen. En ik wilde de Molukse zaak doen. Voor de nabestaanden. Voor de waarheid. Voor het recht. Maar ook voor mezelf. 'Ik doe het nog één keer.'

Ik heb alles gegeven in deze zaak. Dit boek beschrijft waarom ik dat heb gedaan. Als je wint lijkt dat duidelijk, achteraf. Als je verliest is dat minder het geval. Op mijn veertigste ging ik naar een coach. Ik had veel rechtszaken gedaan en vroeg me af of ik op dezelfde weg door moest gaan. Toen we de betekenis van die zaken voor mij bespraken zei ze